



Guia de prevenció de riscos laborals en l'elaboració i muntatge de falles i fogueres

Juan Carlos Castellanos Alba
Juan José Puchau Fabado
Pilar Sureda Martínez
Paula Beltrán Taurá
Miguel Font Vicent



**GENERALITAT
VALENCIANA**

INVASSAT

Institut Valencià de
Seguretat i Salut en el Treball

Guia de prevenció de riscos laborals
en l'elaboració i muntatge
de falles i fogueres.



GENERALITAT
VALENCIANA

INVASSAT
Institut Valencià de
Seguretat i Salut en el Treball

Títol: Guia de prevenció de riscos laborals en l'elaboració i muntatge de falles i fogueres.

Autoria:

Juan Carlos Castellanos Alba (coord.)
Juan José Puchau Fabado (coord.)
Pilar Sureda Martínez
Paula Beltrán Taurá
Miguel Font Vicent

Entitats i persones col·laboradores:

Gremi d'Artistes Fallers de València
Julio Monterrubio Fernández
Pere Baenas García
Pepe Castells Pérez
Ximo Esteve Mares
José Ramón Espuig Escrivá
Paco Pellicer Brell
Iván Esbrí Andrés
Alberto Castellanos Gil

Edició: Juny 2023

Identificador: MG03-230101

Edita:

Institut Valencià de Seguretat i Salut en el Treball (INVASSAT)
C/Valencia, 32. 46100. Burjassot
www.invassat.gva.es



**GENERALITAT
VALENCIANA**

INVASSAT
Institut Valencià de
Seguretat i Salut en el Treball

Depòsit legal: V-2124-2023

L'INVASSAT no és responsable ni garanteix l'exactitud de la informació en els llocs web que no són de la seua propietat. Així mateix, la inclusió d'un enllaç no implica aprovació per part de l'INVASSAT del lloc web, del propietari del mateix o de qualsevol contingut específic al qual aquell redirigisca. Les referències legals, reglamentàries i normatives que recull la present guia poden ser modificades. Per això es recomana als qui requerisquen consultar-les fer-ho sobre l'última actualització disponible en els corresponents portals en la Xarxa.

Per a citar aquest document:

Institut Valencià de Seguretat i Salut en el Treball. Guia de prevenció de riscos laborals en l'elaboració i muntatge de falles i fogueres. Juan Carlos Castellanos Alba, coord.; Juan José Puchau Fabado, coord.; Pilar Sureda Martínez; Paula Beltrán Taurá; Miguel Font Vicent. Burjassot: INVASSAT, 2023. XX p. [Consulta: dd.mm.aaaa]. Disponible en XXXX. (MG03-230101).

Guia de prevenció de riscos laborals
en l'elaboració i muntatge
de falles i fogueres.

PRESENTACIÓ

Les Falles i les Fogueres constitueixen una activitat cultural de primera magnitud, absolutament idiosincràtica i sense parangó en el món, arrelada en el sentiment col·lectiu de la societat valenciana, que es remunta al segle XVIII.

No obstant això, el treball que ha de realitzar-se per a l'elaboració dels propis monuments en el taller, així com per al seu posterior muntatge al carrer (plantà), exposa a les persones que treballen en aquest sector a una quantitat important de riscos laborals que fins hui no havien sigut abordats des del punt de vista institucional com mereix un sector tan representatiu d'aquesta comunitat autònoma.

És per això que des de l'Institut Valencià de Seguretat i Salut en el Treball (INVASSAT), com a òrgan científic i tècnic en matèria de prevenció de riscos laborals de l'Administració de la Generalitat i amb competències en matèria d'assessorament, assistència tècnica, difusió, divulgació i investigació, desenvolupament i innovació en matèries relacionades amb la seguretat i salut en el treball, conferides per la Llei 2/2004 de creació de l'INVASSAT, es va considerar oportú i adequat el desenvolupament d'una guia de prevenció de riscos laborals en l'elaboració i muntatge de falles i fogueres.

Aquesta guia és el resultat d'un exhaustiu treball de camp i bibliogràfic que permet l'anàlisi dels factors de risc que afecten les persones treballadores del sector, tant en la fase de disseny i construcció del monument, com durant

el seu transport i el seu muntatge final al carrer (plantà). Aquesta anàlisi permet elaborar una sèrie de recomanacions i bones pràctiques preventives en el sector, que tenen com a objectiu la millora de les seues condicions de seguretat i salut laboral. Així mateix, aquesta guia ha de servir perquè l'alumnat del cicle superior de "Tècnic Superior Artista Faller i Construcció d'Escenografies" adquireisca les competències necessàries per a generar entorns de treball segurs.

És el meu desig que aquesta guia preventiva contribuísca de manera efectiva a millorar les condicions de seguretat i salut en el treball en aquest sector tan representatiu de la nostra identitat i que servisca per a aconseguir, cada vegada més, llocs de treball més saludables.

Finalment, vull agrair la il·lusió, el treball i implicació de totes les persones i entitats que han col·laborat de manera activa en el desenvolupament de la present guia.

Elvira Ródenas Sancho

Directora de l'INVASSAT

INDEX

11	I. INTRODUCCIÓ
15	II. OBJECTIU DE LA GUIA
19	III. PRINCIPIS DE LA GESTIÓ PREVENTIVA
29	IV. PROCESSOS PRINCIPALS DE L'ACTIVITAT
63	V. RISCOS DE L'ACTIVITAT EN EL TALLER I MESURES PREVENTIVES
64	5.1. Riscos de seguretat
130	5.2. Riscos higiènics
171	5.3. Riscos ergonòmics
200	5.4. Riscos psicosocials
207	VI. RISCOS EN EL TRANSPORT DELS MONUMENTS I MESURES PREVENTIVES
221	VII. RISCOS EN LA PLANTÀ I MESURES PREVENTIVES
222	7.1. Riscos específics de seguretat
249	7.2. Riscos específics higiènics
268	7.3. Riscos específics ergonòmics i psicosocials
275	7.4. Utilització d'equips de protecció individual (EPI)
285	VIII. REFERÈNCIES NORMATIVES I BIBLIOGRÀFIQUES
301	ANNEX: FITXES

- 303 Fitxa 1: Seguretat en màquines
- 315 Fitxa 2: Eines manuals
- 325 Fitxa 3: Equips d'elevació
- 347 Fitxa 4: Seguretat elèctrica
- 359 Fitxa 5: Soroll
- 367 Fitxa 6: Vibracions mecàniques
- 375 Fitxa 7: Calor i fred
- 385 Fitxa 8: Agents químics: pols
- 393 Fitxa 9: Productes químics: classificació, etiquetatge i fitxes de dades de seguretat
- 401 Fitxa 10: Manipulació manual de càrregues (MMC)
- 409 Fitxa 11: Postures forçades (PF)
- 415 Fitxa 12: Moviments repetitius (MR)
- 421 Fitxa 13: Aplicació de força
- 423 Fitxa 14: Riscos psicosocials
- 435 Fitxa 15: Subjecció de càrregues en el transport
- 449 Fitxa 16: Equips de protecció individual



I i II. INTRODUCCIÓ I OBJECTIU



I. INTRODUCCIÓ

El treball de les i els artistes fallers i foguerers constitueix una activitat cultural de primera magnitud, absolutament idiosincràtica i sense parangó en el món. Les falles de València i les fogueres d'Alacant es remunten en el temps als segles XVIII i XIX, respectivament (almenys, amb constància documental), amb motiu dels actes de festejos de Sant Josep i Sant Joan, respectivament.

Actualment, es munten prop de 90 fogueres majors (i altres tantes infantils) a la ciutat d'Alacant i aproximadament 850 falles i altres tantes infantils, de les quals aproximadament la meitat se situen a la ciutat de València. El muntatge dels monuments al carrer és el que es denomina *la plantà*. En el cas de les fogueres, els monuments han d'estar plantats al carrer abans del dia 20 de juny perquè el jurat pugua puntuar-los els dies 20 i 21 de juny. Les falles culminen *la plantà* la nit del 15 al 16 de març.

L'esdeveniment que culmina les festes és *la cremà* de les falles i fogueres, que té lloc la nit del dia 19 de març (dia de Sant Josep) i la nit del dia 24 de juny (dia de Sant Joan), respectivament.

Des dels orígens, i particularment en el segle XX, les falles i fogueres han evolucionat pel que fa a les tècniques constructives i s'han consolidat com a vertaders monuments, de grans volums i alçària, que es munten a les places i encreuaments de carrer dels diferents barris de València, Alacant i multitud de localitats on també se celebren aquestes festes.

No obstant això, l'estructura organitzativa dels tallers en els quals es produeixen els monuments a penes ha evolucionat quant a grandària. Es tracta d'un sector en què predominen de manera absoluta les microempreses, les xicotetes empreses i les i els treballadors autònoms que desenvolupen la seua activitat, generalment, excepte alguna excepció, en centres de treball o naus de xicotetes dimensions.

No obstant això, l'activitat de les i els artistes fallers i foguerers, tant en els seus tallers com en la mateixa *plantà* del monument al carrer, exposa als i a les treballadores del sector a una quantitat important de riscos laborals, tant de seguretat (risc de caiguda a diferent nivell, risc per la utilització de maquinària i ferramentes de tota mena, risc elèctric, d'incendi, etc.) com d'higiene (per exposició al soroll, a la pols de fusta, a contaminants químics, etc.) o ergonòmics i psicosocials (manipulació manual de càrregues, moviments repetitius o sobreesforços per postures forçades).

I per tot el que s'ha dit anteriorment l'Institut Valencià de Seguretat i Salut en el Treball (INVASSAT), com a òrgan científic i tècnic en matèria de prevenció de riscos laborals de l'Administració de la Generalitat i amb competències en matèria d'assessorament, assistència tècnica, difusió, divulgació i investigació, desenvolupament i innovació en l'àmbit de la seguretat i salut en el treball, conferides per la Llei 2/2004, de creació de l'INVASSAT, va considerar oportú i adequat el desenvolupament d'una guia de bones pràctiques preventives en l'elaboració i muntatge de falles i fogueres.

La present guia es desplega en les parts següents, clarament diferenciades:

- 1. Part general:** en la qual es fa una descripció genèrica dels principals processos productius de l'activitat i s'aborden les principals obligacions que, en matèria de seguretat i salut en el treball, imposa la Llei 31/1995, de prevenció de riscos laborals, a empreses i persones treballadores.
- 2. Part relativa als riscos de l'activitat de taller i mesures preventives:** en la qual s'aborden els riscos laborals més importants als quals es poden exposar les persones treballadores en el procés de fabricació del monument en el taller, així com les mesures preventives i de protecció que han d'adoptar-se per a combatre'ls. Tot això tant des del punt de vista de la seguretat laboral com de la higiene industrial i de l'ergonomia i psicociologia aplicada.

3. Part relativa als riscos del transport del monument i mesures preventives: en aquesta part s'aborden els riscos laborals relacionats amb el transport dels diferents elements que componen la falla o la foguera des del taller fins al lloc previst per a la *plantà* i les mesures preventives que cal adoptar en aquest.

4. Part relativa al muntatge del monument al carrer (*plantà*): on s'aborden els riscos laborals propis del procés de muntatge de les diferents parts que componen el monument, al lloc públic on està prevista la ubicació definitiva i les mesures preventives que cal adoptar en el procés de la *plantà*.

Adicionalment, aquesta guia incorpora un annex de fitxes en què el lector o lectora podrà, si ho necessita, ampliar coneixements sobre determinats riscos i mesures preventives i de protecció, amb un grau de profunditat més elevat.

II. OBJETIU DE LA GUIA

La present guia de prevenció de riscos laborals en l'elaboració i muntatge de falles i fogueres és el resultat d'un exhaustiu treball de camp i bibliogràfic que ha permés l'anàlisi dels factors de risc que afecten els treballadors i treballadores del sector, tant en la fase de disseny i construcció de la falla o foguera com durant el transport d'aquesta i el muntatge final al carrer (*plantà*). Aquesta anàlisi ha permés elaborar una sèrie de recomanacions i bones pràctiques preventives en el sector, tendents a millorar les condicions de seguretat i salut laboral en aquest.

D'altra banda, el [Reial decret 1690/2011](#), de 18 de novembre, regula l'obtenció del títol de Tècnic Superior Artista Faller i Construcció d'Escenografies i en fixa els ensenyaments mínims, incloent-s'hi, entre les seues competències, la generació d'entorns segurs en el desenvolupament del treball d'artista faller i el del seu equip, supervisant i aplicant els procediments de prevenció de riscos laborals i ambientals, d'acord amb el que estableix la normativa vigent i els objectius de l'empresa. No hi ha dubte que aquesta guia facilitarà l'adquisició d'aquestes competències a l'alumnat que cursa aquesta titulació.

Per tot això, aquesta guia pretén ser un document de reflexió, ajuda, consulta i formació que puga servir de referència a empreses i persones treballadores del sector per a complir la reglamentació vigent en matèria de prevenció de riscos laborals, millorar les condicions de treball des del punt de vista de la seguretat i salut laboral i, consegüentment, reduir la sinistralitat laboral del sector.

No obstant això, ha d'advertir-se al lector o lectora que no es tracta d'una guia exhaustiva que reculla totes les situacions que poden donar-se en el dia a dia de l'activitat fallera i foguera, ja que hi ha multitud de tasques i aquestes es poden fer de diferents maneres depenent de la creativitat de l'artista, ni tampoc pretén ser un document rígid que limite altres possibles iniciatives preventives davant de situacions particulars.

Com a conseqüència, el desenvolupament de la guia té els objectius específics següents:

- 1. Promoure** la cultura de la prevenció de riscos laborals en el col·lectiu d'artistes fallers i foguerers.
- 2. Sensibilitzar** el sector de les falles i fogueres sobre els riscos laborals a què està subjecte, identificar-los i conèixer les mesures preventives i de protecció més adequades que cal adoptar per a combatre'ls.
- 3. Difondre** bones pràctiques preventives per a abordar els riscos laborals que hi ha en el sector i que servisca, així mateix, com a eina educativa en els centres de formació professional que imparteixen la titulació de Tècnic Superior Artista Faller i Construcció d'Escenografies.